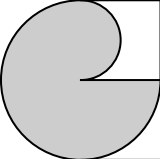

**Ocenianie przedmiotowe
z geografii
w Szkole Podstawowej nr 3 im. B. Malinowskiego
w Działdowie**

opracowany na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej
z dnia 10 czerwca 2015 roku
w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania
i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych
(Dz.U. poz. 843 oraz z 2016 r. poz. 1278),
Wewnętrznego Systemu Oceniania Szkoły Podstawowej nr 3
im. Bronisława Malinowskiego w Działdowie -
zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej
przedmiotu historia dla II etapu edukacyjnego: klasy IV – VIII.
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dnia 14 lutego 2017 roku).

Ocenianie przedmiotowe z geografii w Szkole Podstawowej nr 3 im. Bronisława Malinowskiego w Działdowie.

Przedmiotowy system oceniania z geografii został opracowany na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 roku w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. poz. 843 oraz z 2016 r. poz. 1278), Wewnętrznego Systemu Oceniania Szkoły Podstawowej nr 3 im. Bronisława Malinowskiego w Działdowie i jest zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej przedmiotu geografia dla II etapu edukacyjnego oraz Programem nauczania geografii w klasach 5 - 8 szkoły podstawowej „Planeta Nowa”, autorstwa p. Ewy, Marii Tuz i p. Barbary Dziedzic, Wydawnictwo Nowa Era.

Przedmiotowy system oceniania uwzględnia:

- 1. Cele kształcenia – wymagania ogólne**
 - **wiedza geograficzna**
 - **Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce:**
 - **Kształtowanie postaw:**
- 2. Kontrakt między nauczycielem a uczniem;**
- 3. Narzędzia pomiaru osiągnięć uczniów;**
- 4. Sposób ustalania oceny śródrocznej i końcoworocznej;**
- 5. Zasady współdziałania z uczniami i rodzicami.**
- 6. Kryteria ocen zawierające wymagania na daną ocenę**

Ad. 1 Cele kształcenia – wymagania ogólne

Wiedza geograficzna:

- opanowanie podstawowego słownictwa geograficznego w celu opisywania oraz wyjaśniania występujących w środowisku geograficznym zjawisk i zachodzących w nim procesów;
- poznanie wybranych krajobrazów Polski i świata, ich głównych cech i składników;
- poznanie głównych cech środowiska geograficznego Polski, własnego regionu oraz najbliższego otoczenia – „małej ojczyzny” a także wybranych krajów i regionów Europy oraz świata;

- poznanie zróżnicowanych form działalności człowieka w środowisku, ich uwarunkowań i konsekwencji oraz dostrzeganie potrzeby racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody;
- rozumienie zróżnicowania przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego świata;
- identyfikowanie współzależności między elementami środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego oraz związków i zależności w środowisku geograficznym w skali lokalnej, regionalnej i globalnej;
- określanie prawidłowości w zakresie przestrzennego zróżnicowania warunków środowiska przyrodniczego oraz życia i różnych form działalności człowieka;
- integrowanie wiedzy przyrodniczej z wiedzą społeczno-ekonomiczną i humanistyczną

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce:

- prowadzenie obserwacji i pomiarów w terenie, analizowanie pozyskanych danych i formułowanie wniosków na ich podstawie;
- korzystanie z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych;
- interpretowanie map różnej treści;
- określanie związków i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego, formułowanie twierdzenia o prawidłowościach, dokonywanie uogólnień;
- ocenianie zjawisk i procesów społeczno-kulturowych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce i w różnych regionach świata;
- stawianie pytań, formułowanie hipotez oraz proponowanie rozwiązań problemów dotyczących środowiska geograficznego;
- podejmowanie nowych wyzwań oraz racjonalnych działań prośrodowiskowych i społecznych;
- rozwijanie umiejętności percepcji przestrzeni i wyobraźni przestrzennej;
- podejmowanie konstruktywnej współpracy i rozwijanie umiejętności komunikowania się z innymi;
- wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym.

Kształtowanie postaw:

- rozpoznawanie swoich predyspozycji i talentów oraz rozwijanie pasji i zainteresowań geograficznych;
- łączenie racjonalności naukowej z refleksją nad pięknem i harmonią świata przyrody oraz dziedzictwem kulturowym ludzkości;
- przyjmowanie postawy szacunku do środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozumienie potrzeby racjonalnego w nim gospodarowania;
- rozwijanie w sobie poczucia tożsamości oraz wykazywanie postawy patriotycznej, wspólnotowej i obywatelskiej;
- kształtowanie poczucia dumy z piękna ojczyściej przyrody i dorobku narodu (różnych obiektów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego własnego regionu i Polski, krajobrazów Polski, walorów przyrodniczych, kulturowych, turystycznych oraz sukcesów polskich przedsiębiorstw na arenie międzynarodowej);
- kształtowanie pozytywnych emocjonalnych i duchowych więzi z najbliższym otoczeniem, krajem ojczystym, a także z całą planetą Ziemią;
- rozwijanie zdolności percepcji najbliższego otoczenia i miejsca rozumianego jako „oswojona” najbliższa przestrzeń, której nadaje pozytywne znaczenia;
- rozwijanie postawy współodpowiedzialności za stan środowiska geograficznego, kształtowanie ładu przestrzennego oraz przyszłego rozwoju społeczno-kulturowego i gospodarczego „małej ojczyzny”, własnego regionu i Polski;
- przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy szacunku, zrozumienia, tolerancji i poszanowania innych kultur przy jednoczesnym zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego narodu i własnej tożsamości.

Ad. 2 Kontrakt między nauczycielem a uczniem

1. Prace klasowe i sprawdziany są obowiązkowe. Są zapowiadane nie później niż tydzień przed ich przeprowadzeniem i omówiony jest ich zakres. Nieobecność na sprawdzianie lub pracy klasowej może być usprawiedliwiona chorobą ucznia i potwierdzona przez lekarza lub rodziców/prawnych opiekunów; Prace pisemne są archiwizowane przez rok. Rodzice mają prawo wglądu podczas wywiadówek i „otwartych drzwi”;
2. Praca kontrolna jest poprzedzona co najmniej jedną lekcją powtórzeniową,

3. Na koniec semestru przewiduje się test diagnozujący dotychczasowe osiągnięcia;
4. Jeżeli praca klasowa lub sprawdzian, test nie odbędą się w terminie ustalonym przez nauczyciela, z przyczyn niezależnych od nauczyciela lub klasy, wówczas nauczyciel w porozumieniu z klasą ustala nowy termin;
5. Jeżeli uczeń opuścił pracę klasową, sprawdzian lub test z przyczyn losowych, powinien ją napisać w ciągu dwóch tygodni od dnia powrotu do szkoły;
6. „Krótkie sprawdziany – „kartkówki” – są obowiązkowe, mogą, ale nie muszą być zapowiedziane i nie podlegają poprawie. Zakres treści tych sprawdzianów obejmuje trzy ostatnie tematy lekcyjne;
7. Każdy uczeń ma prawo prosić nauczyciela o dodatkowe wyjaśnienie niezrozumiałego tematu lekcji i do dodatkowej pracy domowej;
8. Uczeń może poprawić słabą ocenę – **niedostateczną** lub **dopuszczającą** z pracy klasowej- **dwa razy w semestrze**, w terminie uzgodnionym z nauczycielem; **UWAGA!!! Prawa do poprawy słabej oceny z pracy klasowej nie ma uczeń, który ściągał.**
9. Nie ocenia się ucznia po dłuższej, usprawiedliwionej nieobecności;
10. Uczeń ma prawo, ale i obowiązek zgłoszenia nieprzygotowania się do lekcji /należy rozumieć zarówno przygotowanie ustne, brak pracy domowej, jak i brak zeszytu przedmiotowego/. Ma prawo zgłosić nieprzygotowanie 2 razy w półroczu na początku każdych zajęć. Trzecie i kolejne nieprzygotowanie do lekcji pozwala nauczycielowi postawić ocenę niedostateczną. Próba oszukania nauczyciela upoważnia go do postawienia uczniowi oceny niedostatecznej.
11. Jeżeli uczeń będzie nieobecny na lekcji, jest zobowiązany do samodzielnego uzupełnienia braków /notatki lekcyjnej i zadanej pracy domowej/;
12. Obowiązkiem ucznia jest systematyczne, czytelne i estetyczne prowadzenie zeszytu przedmiotowego – zapisywanie w nim notatek i prac domowych;
13. Uczeń za pracę na zajęciach lekcyjnych otrzymuje „plusy”. Trzy „plusy” są równoznaczne z oceną bardzo dobrą.
14. Uczniowie klas IV w miesiącu wrześniu nie otrzymują ocen niedostatecznych.
15. Uczeń ma obowiązek systematycznie pracować na lekcjach geografii i w domu /ma obowiązek przeczytania danego tematu lekcji z podręcznika/;
16. Uczeń na koniec semestru i koniec roku szkolnego ma możliwość pytania „na wyższą ocenę” – poprawę oceny. Jednak swoją ocenę uczeń pracuje cały semestr lub cały rok;
17. Oceny śródroczne wystawia nauczyciel w terminie ustalonym przez dyrekcję szkoły

(przynajmniej siedem dni) przed posiedzeniem rady pedagogicznej;

18. Uczeń, który opuścił więcej niż 50% zajęć lekcyjnych nie może być klasyfikowany z geografii;
19. O planowanej ocenie niedostatecznej uczeń zostaje powiadomiony na miesiąc przed planowanym posiedzeniem rady pedagogicznej i ma prawo poprawić ocenę w terminie wyznaczonym przez nauczyciela.

Ad. 3 Narzędzia pomiaru osiągnięć uczniów;

1. Pomiar osiągnięć uczniów odbywa się za pomocą następujących narzędzi: prac klasowych, sprawdzianów, testów; krótkich sprawdzianów „kartkówek”, odpowiedzi ustnych, prac domowych, prezentacji multimedialnych, projektów, przygotowania się do lekcji, aktywności w czasie lekcji, pracy w grupach lub pracy samodzielnej.
2. Stosowane metody:
 - pogadanka;
 - rozmowa nauczająca;
 - praca z tekstem
 - praca z materiałami multimedialnymi (prezentacje multimedialne) i zasobami internetowymi,
 - projekty edukacyjne,
 - wizyty w centrach dydaktycznych i naukowych
 - wycieczki geograficzne

Ad. 4 Sposób ustalania oceny śródrocznej i końcoworocznej;

Ocenianie będzie się odbywać w oparciu o skalę obowiązującą w polskim systemie oświaty. Dopuszcza się stosowanie znaków plus (+) i minus (-) przy ocenach częściowych. Ocenianie jest jawne.

Ocenie podlega:

- stopień opanowania materiału faktograficznego,
- dostrzeżenie związków przyczynowo-skutkowych,
- stylistyczna poprawna wypowiedź,
- stopień rozumienia tematu,
- znajomość chronologii, pojęć, postaci historycznych,
- określenie rodzaju źródła historycznego, umiejętność jego interpretacji,

- umiejętność porównywania, dostrzegania podobieństw i różnic w procesie dziejowym,
- odróżnianie fikcji od prawdy historycznej,
- umiejętność pracy z mapą.

Obszary oceniane w ciągu semestru:

1. Prace klasowe , testy i krótkie sprawdziany „kartkówki”

W zależności od zdobytych punktów uczniowie otrzymują oceny w następujący sposób:

Celujący	100% - 98%
Bardzo dobry	97% - 88%
Dobry	87% - 69%
Dostateczny	68% - 50%
Dopuszczający	49% - 30%
Niedostateczny	29% - 0%

Ilość i częstotliwość pomiarów jest zależna od poziomu oraz możliwości intelektualnych klasy i w zależności od realizowanych treści modyfikowana.

- 2. Kartkówki** – zapowiedziane, trwające do 10 minut – do dwóch w każdym dziale, sprawdzające wiadomości i umiejętności z trzech ostatnich lekcji oraz słownictwo z nim związane (kryterium oceny – jak wyżej).
- 3. Odpowiedzi ustne** - obejmują tematy z 3 ostatnich lekcji
- 4. Praca domowa, przygotowanie do lekcji, posiadanie zeszytu ćwiczeń, oceniane jest na bieżąco**
- 5. Aktywność:** oceniamy stopniem lub umownym znakiem (+) w zależności od wkładu pracy. Trzy plusy powodują wpisanie do dziennika lekcyjnego oceny bardzo dobrej.

Uwzględniamy następujące kryteria:

- przygotowania do lekcji;
- prowadzenie notatek na lekcji;
- posiadanie przyborów niezbędnych na zajęciach;
- częste i chętne zgłaszanie się do odpowiedzi;
- zaangażowanie w wykonanie poleceń;
- przedstawienie odrębnych opracowań;
- przynoszenie dodatkowych pomocy i opracowań, planszy i plakatów, prezentacji multimedialnych;
- zaangażowanie w realizację projektów edukacyjnych,

- udział w olimpiadach przedmiotowych.
6. **Praca w grupach:** będzie polegała na efektywnym współdziałaniu w zespole i ocenianiu własnego uczenia się, skutecznym porozumiewaniu się w różnych sytuacjach i rozwiązywaniu problemów w twórczy sposób. Praca w grupie będzie oceniana przez ucznia – jako element samooceny i przez nauczyciela, uwzględniając następujące fazy: zaangażowanie, przekształcania, badanie, prezentację.

Kryteria oceny pracy w grupie:

- zadana praca;
- wkład w pracę grupy;
- kontakt z grupą.

OCENY:

- **bardzo dobry:** uczeń konsekwentnie wykonuje zadaną pracę, przypomina innym członkom grupy o zadanej pracy, wnosi pozytywny wkład w pracę, ma wiele ciekawych pomysłów, szczerze chwali wkład wnoszony przez innych, zachęca do dobrej komunikacji, szanuje innych i ich pomysły.
 - **dobry:** koncentruje się na wyznaczonym działaniu, wykonuje zadanie z czasem, słucha innych, zwykle szanuje innych, zdolny do kompromisu.
 - **dostateczny:** większość czasu wykonuje zadaną pracę, czasami odrywa się od pracy, rozmawiając na inne tematy, wnosi pewien wkład w pracę grupy, opiera się na pomysłach innych, czasami chwali innych, niezbyt wyraźnie okazuje szacunek członkom grupy.
 - **dopuszczający:** często odrywa się od zadanej pracy, dyskutuje na inne tematy, wykonuje część pracy, nie słucha pomysłów innych, rzadko chwali innych i okazuje im szacunek.
 - **niedostateczny:** odrywa od pracy innych członków grupy, zajmuje się innymi sprawami, rozmawia z ludźmi z innych grup, pozbawia grupę zapału do pracy, przeszkadza, nie stara się o potrzebne materiały, „zamyka usta” grupie, całkowicie dominuje w dyskusji, nigdy nie zawiera kompromisu.
7. **Zeszyt przedmiotowy lub zeszyt ćwiczeń:**
- obowiązkiem ucznia jest systematycznie (czytelne i estetyczne) prowadzenie notatek w zeszycie przedmiotowym lub w zeszycie ćwiczeń;

- za brak zeszytu uczeń otrzymuje „minus”; uzyskania trzech minusów jest równoznaczne z otrzymaniem oceny niedostatecznej;
- za prowadzenie zeszytu lub zeszytu ćwiczeń uczeń może otrzymać ocenę.

Wymienione obszary składają się na tzw. **bieżące ocenianie**.

Bieżące ocenianie uwzględnia założenia zapisane w WSO, między innymi różnorodność i systematyczność wystawiania ocen. Uczeń nie ma prawa na pracach pisemnych „ściągać”. Każda taka próba kończy się odebraniem pracy i wystawieniem oceny niedostatecznej.

Szczegółowe określenie warunków i zasad poprawiania ocen i uzupełnianie braków edukacyjnych.

- Poprawianie ocen odbywa zgodnie z zasadami znajdującymi się w WSO.
- Jeżeli uczeń był w szkole, a zwolnił się z kilku lekcji, wówczas przepisuje notatki, uzupełnia zadania oraz sam opanowuje wiadomości i umiejętności z tych zajęć na następną lekcję.
- Jeżeli uczeń był nieobecny w szkole nie więcej niż tydzień, wówczas uzupełnia notatki, zadania oraz wiadomości ze wszystkich lekcji, na których był nieobecny w przeciągu tygodnia.
- Jeżeli uczeń był nieobecny w szkole dłużej niż tydzień, wówczas na prośbę rodzica nauczyciel ustala wraz z uczniem termin uzupełnienia braków.
- Jeżeli uczeń opuścił sprawdzian z przyczyn losowych, powinien go napisać w terminie 2 tygodni od powrotu do szkoły.
- Uczeń powinien poprawić ocenę niedostateczną z pracy kontrolnej - sprawdzianu w terminie 2 tygodni od momentu oddania prac.

Wymagania edukacyjne i kryteria ocen dostosowane wobec ucznia posiadającego opinie z PPP:

W przypadkach uczniów z dysfunkcjami, uwzględnia się możliwość odstępstwa od ustalonych wytycznych zarówno, co do formy prezentacji wyuczonych treści, jak również czasu ich eksponowania. Takie odstępstwo nie zwalnia ucznia od obowiązku opanowania przez ucznia treści podstawowych a więc minimum określonych w planach wynikowych dla poszczególnych klas.

W zależności od stwierdzonych dysfunkcji wymagania edukacyjne dopasowane są do możliwości edukacyjnych ucznia na podstawie opinii lub orzeczenia z Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, zaleceń pedagoga szkolnego oraz obserwacji własnej ucznia.

Zakres wymagań każdorazowo dopasowany jest do możliwości ucznia:

- ocenianiu podlegają postępy czynione przez ucznia w zakresie objętym dysfunkcją, nawet gdy są poniżej wymagań na ocenę,
- wydłużony czas pracy,
- zmniejszenie zakresu materiałów, wiedza ucznia posiadającego orzeczenie z poradni wymagana jest poziomie podstawowym,
- dopuszczane odpytywanie z ławki,
- dopuszczone zmiany formy sprawdzania (z pisemnej na ustną i odwrotnie),
- ignorowanie błędów w pisowni,
- nieczytelne pismo nie stanowi kryterium oceniania,
- sprawdzian dopasowany do możliwości ucznia, punktacja zaniżona,
- pomoc nauczyciela – głośne odczytanie polecenia do zadania, dzielenie pracy na etapy.

Przy wystawieniu oceny śródrocznej i końcoworocznej będą brane pod uwagę kryteria społeczno – wychowawcze oraz zalecenia Poradni Pedagogicznej - Psychologicznej:

- warunki nauki ucznia w domu rodzinnym;
- trudności ucznia wynikające z patologii rodziny;
- stan zdrowia ucznia;
- stosunek ucznia do obowiązków szkolnych;
- wysiłek ucznia wkładany w wywiązywanie się z obowiązków szkolnych;
- systematyczność ucznia;
- możliwości ucznia;
- trudne sytuacje losowe w życiu ucznia.

System motywacyjny i naprawczy

uczeń mający kłopoty z opanowaniem materiału może zwrócić się o pomoc do nauczyciela i jeżeli jest to pożądane, wspólnie ustalają działania wspomagające np. pomoc nauczyciela przedmiotu, pomoc koleżeńska, uczestnictwo w dodatkowych zajęciach.

Ad. 5 Zasady współdziałania z uczniami i rodzicami.

Uczniów:

- ustne uzasadnienie oceny;
- recenzje prac pisemnych;
- publikowanie wyników prac uczniowskich.

Rodziców:

- ogólnoklasowe spotkania;
- rozmowy indywidualne;
- korespondencja.

Ad. 6 Kryteria ocen zawierające wymagania na daną ocenę

Normy wymagań na poszczególne oceny szkolne znajdują się **załączniku:**

nr 1 – klasa VII

ZAŁĄCZNIK NR 1

Wymagania na poszczególne stopnie z geografii w klasie VII

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
1. Podstawy geografii (rozdział dodatkowy)				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>geografia</i> • przedstawia podział nauk geograficznych • podaje wymiary Ziemi • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>siatka geograficzna, południk, równoleżnik, zwrotnik, długość geograficzna, szerokość geograficzna</i> • wskazuje na globusie i na mapie południk: 0° i 180° oraz półkulę wschodnią i półkulę zachodnią • wskazuje na globusie i na mapie równik oraz półkule: północną i południową • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa, skala, siatka kartograficzna, legenda mapy</i> • wymienia elementy mapy • wymienia rodzaje skal • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wysokość względna, wysokość bezwzględna, poziomic</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnicę między geografią fizyczną a geografią społeczno-ekonomiczną • wymienia źródła informacji geograficznej • podaje cechy kształtu Ziemi • odczytuje wartości szerokości geograficznej zwrotników, kół podbiegunowych oraz biegunów • podaje cechy siatki geograficznej • określa położenie geograficzne punktów i obszarów na mapie • wyjaśnia różnicę między siatką kartograficzną a siatką geograficzną • szereguje skale od największej do najmniejszej • podaje różnicę między wysokością względną i wysokością bezwzględną • określa na podstawie rysunku poziomicowego cechy ukształtowania powierzchni terenu • charakteryzuje mapy ze względu na ich przeznaczenie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym się zajmują poszczególne nauki geograficzne • przedstawia poglądy na kształt Ziemi • wymienia dowody na kulistość Ziemi • wymienia cechy południków i równoleżników • odczytuje długość i szerokość geograficzną na globusie i na mapie • odszukuje obiekty na mapie na podstawie podanych współrzędnych geograficznych • przedstawia skalę w postaci mianowanej i podziałki liniowej • wymienia metody prezentacji zjawisk na mapach • omawia sposoby przedstawiania rzeźby terenu na mapie • oblicza wysokości względne • omawia podział map ze względu na treść, skalę i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii • wyjaśnia różnicę między elipsoidą a geoidą • wyjaśnia znaczenie układu współrzędnych geograficznych • oblicza na podstawie współrzędnych geograficznych rozciągłość równoleżnikową i południkową • analizuje treści map wykonanych w różnych skalach • posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie i na mapie • omawia metody prezentacji zjawisk na mapach • charakteryzuje rzeźbę terenu na podstawie rysunku poziomicowego i mapy ogólnogeograficznej • odszukuje w atlasie mapy i określa ich przynależność do poszczególnych rodzajów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa przedmiot badań poszczególnych nauk geograficznych • ocenia znaczenie umiejętności określania współrzędnych geograficznych w życiu człowieka • oblicza skalę mapy na podstawie odległości rzeczywistej między obiektami przedstawionymi na mapie • wskazuje możliwość praktycznego wykorzystania map w różnych skalach • interpretuje treści różnego rodzaju map i przedstawia ich zastosowanie

<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje z mapy wysokość bezwzględną • podaje na podstawie atlasu nazwy map ogólnogeograficznych i tematycznych 		przeznaczenie		
2. Środowisko przyrodnicze Polski				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje cechy położenia Polski w Europie na podstawie mapy ogólnogeograficznej podaje całkowitą i administracyjną powierzchnię Polski • wskazuje na mapie geometryczny środek Polski • wymienia kraje sąsiadujące z Polską i wskazuje je na mapie • podaje długość granic z sąsiadującymi państwami • wyjaśnia znaczenie terminu <i>geologia</i> • wymienia najważniejsze wydarzenia geologiczne na obszarze Polski • wyjaśnia znaczenie terminów <i>plejstocen</i> i <i>holocen</i> • wyjaśnia znaczenie terminów <i>krajobraz polodowcowy</i> i <i>rzeźba glacjalna</i> • wymienia formy terenu utworzone na obszarze Polski przez lądolód skandynawski • wymienia pasy rzeźby terenu Polski i wskazuje je na mapie • wymienia główne rodzaje skał • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pogoda</i>, <i>klimat</i>, <i>ciśnienie atmosferyczne</i>, <i>niż baryczny</i>, <i>wyż baryczny</i> • wymienia cechy klimatu morskiego i klimatu kontynentalnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia cechy położenia Europy i Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej • opisuje granicę między Europą a Azją na podstawie mapy ogólnogeograficznej Europy • odczytuje szerokość i długość geograficzną wybranych punktów na mapie Polski i Europy • wskazuje na mapie przebieg granic Polski • omawia na podstawie mapy płytową budowę litosfery • omawia proces powstawania gór • wymienia na podstawie mapy geologicznej ruchy górotwórcze w Europie i w Polsce • wymienia i wskazuje na mapie ogólnogeograficznej góry fałdowe, zrębowe oraz wulkaniczne w Europie i w Polsce • omawia zlodowacenia na obszarze Polski • opisuje nizinne i górskie formy polodowcowe • porównuje krzywą hipsograficzną Polski i Europy • dokonuje podziału surowców 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oblicza rozciągłość południkową i rozciągłość równoleżnikową Europy i Polski • charakteryzuje na podstawie map geologicznych obszar Polski na tle struktur geologicznych Europy • opisuje cechy różnych typów genetycznych gór • przedstawia współczesne obszary występowania lodowców na Ziemi i wskazuje je na mapie • ogólnogeograficznej świata charakteryzuje działalność rzeźbotwórczą lądolodu i lodowców górskich na obszarze Polski • omawia na podstawie mapy ogólnogeograficznej cechy ukształtowania powierzchni Europy i Polski • opisuje rozmieszczenie surowców mineralnych w Polsce na podstawie mapy tematycznej • omawia warunki klimatyczne w Europie • charakteryzuje czynniki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia konsekwencje położenia matematycznego, fizycznogeograficznego oraz geopolitycznego Polski • opisuje jednostki geologiczne Polski i podaje ich charakterystyczne cechy • określa na podstawie mapy geologicznej obszary poszczególnych fałdowań na terenie Europy i Polski • opisuje mechanizm powstawania lodowców • wykazuje pasowość rzeźby terenu Polski • przedstawia czynniki kształtujące rzeźbę powierzchni Polski • rozpoznaje główne skały występujące na terenie Polski • podaje przykłady gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych w Polsce • opisuje pogodę kształtowaną przez główne masy powietrza napływające nad teren Polski • opisuje na podstawie map tematycznych rozkład temperatury powietrza oraz opadów atmosferycznych w Polsce • omawia niszczącą i budującą działalność Bałtyku • omawia procesy i czynniki glebotwórcze 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje konsekwencje rozciągłości południkowej i rozciągłości równoleżnikowej Polski i Europy • wykazuje zależność między występowaniem ruchów górotwórczych w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski • wykazuje zależność między występowaniem zlodowaceń w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski • opisuje wpływ wydobycia surowców mineralnych na środowisko przyrodnicze • wykazuje wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę • ocenia znaczenie gospodarcze rzek Polski • analizuje główne źródła zanieczyszczeń Morza Bałtyckiego • ocenia przydatność przyrodniczą i gospodarczą lasów w Polsce • podaje argumenty przemawiające za koniecznością zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego <ul style="list-style-type: none"> • planuje wycieczkę do parku

<ul style="list-style-type: none"> •wymienia elementy klimatu •wyjaśnia znaczenie terminu <i>średnia dobowo wartość temperatury powietrza</i> •wymienia czynniki, które warunkują zróżnicowanie temperatury powietrza i wielkość opadów w Polsce •wymienia rodzaje wiatrów <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>system rzeczny, dorzecze, zlewisko, przepływ</i> •wskazuje na mapie główne rzeki Europy i Polski <ul style="list-style-type: none"> • określa na podstawie mapy ogólnogeograficznej położenie Morza Bałtyckiego •podaje główne cechy fizyczne Bałtyku •wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gleba, czynniki glebotwórcze, proces glebotwórczy, profil glebowy, poziomy glebowe</i> •wymienia typy gleb w Polsce •wyjaśnia znaczenie terminu <i>lesistość</i> •wymienia różne rodzaje lasów w Polsce •wymienia formy ochrony przyrody w Polsce •wskazuje na mapie Polski parki narodowe 	<p>mineralnych</p> <ul style="list-style-type: none"> •wymienia strefy klimatyczne świata na podstawie mapy tematycznej •podaje cechy przejściowości klimatu Polski •podaje zróżnicowanie długości okresu wegetacyjnego w Polsce na podstawie mapy tematycznej •opisuje wody Europy na podstawie mapy ogólnogeograficznej •rozpoznaje typy ujść rzecznych •charakteryzuje temperaturę wód oraz zasolenie Bałtyku na tle innych mórz świata •opisuje świat roślin i zwierząt Bałtyku <ul style="list-style-type: none"> • opisuje charakterystyczne typy gleb w Polsce •przedstawia na podstawie mapy tematycznej rozmieszczenie gleb na obszarze Polski •omawia na podstawie danych statystycznych wskaźnik lesistości Polski •omawia strukturę gatunkową lasów w Polsce •podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody na obszarze wybranego regionu <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje wybrane parki narodowe w Polsce 	<p>kształtujące klimat w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • odczytuje wartości temperatury powietrza i wielkości opadów atmosferycznych z klimatogramów • wyjaśnia, na czym polega asymetria dorzeczy Wisły i Odry • opisuje na podstawie mapy cechy oraz walory Wisły i Odry • charakteryzuje i rozpoznaje typy wybrzeży Bałtyku • wyróżnia najważniejsze cechy wybranych typów gleb na podstawie profili glebowych • omawia funkcje lasów • omawia na podstawie mapy Polski przestrzenne zróżnicowanie lesistości w Polsce • ocenia rolę parków narodowych i innych form ochrony przyrody w zachowaniu naturalnych walorów środowiska przyrodniczego 	<ul style="list-style-type: none"> •opisuje typy zbiorowisk leśnych w Polsce •opisuje unikalne na skalę światową obiekty przyrodnicze objęte ochroną na terenie Polski <ul style="list-style-type: none"> • ocenia najważniejsze działania w zakresie ochrony środowiska 	<p>narodowego lub rezerwatu przyrody</p>
---	--	---	--	--

3. Ludność i urbanizacja w Polsce

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie politycznej Europy największe i najmniejsze państwa Europy • wskazuje na mapie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szereguje województwa pod względem powierzchni od największego do najmniejszego •prezentuje na podstawie danych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany na mapie politycznej Europy w drugiej połowie XX wieku •oblicza współczynnik przyrostu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany, które zaszły w podziale administracyjnym Polski po 1 stycznia 1999 r. •omawia na podstawie danych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje na podstawie dostępnych źródeł ekonomiczne skutki utrzymywania się niskich lub
---	--	---	---	--

<p>administracyjnej Polski poszczególne województwa i ich stolice</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demografia, przyrost naturalny, współczynnik przyrostu naturalnego, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów</i> • wymienia na podstawie danych statystycznych państwa o różnym współczynniku przyrostu naturalnego w Europie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>piramida płci i wieku, średnia długość trwania życia</i> • odczytuje dane dotyczące struktury płci i wieku oraz średniej długości trwania życia w Polsce na podstawie danych statystycznych • wyjaśnia znaczenie terminu <i>wskaźnik gęstości zaludnienia</i> • wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji, przyrost rzeczywisty, współczynnik przyrostu rzeczywistego</i> • wyjaśnia różnicę między emigracją a imigracją • odczytuje dane dotyczące wielkości i kierunków emigracji z Polski • wymienia główne skupiska Polonii • wyjaśnia znaczenie terminu <i>migracje wewnętrzne</i> • wymienia przyczyny migracji wewnętrznych 	<p>statystycznych zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia na podstawie wykresu przyrost naturalny w Polsce w latach 1946–2016 • omawia przestrzenne zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce • omawia na podstawie danych statystycznych średnią długość trwania życia Polaków na tle europejskich społeczeństw <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania gęstości zaludnienia w Europie i w Polsce • omawia na podstawie mapy tematycznej przestrzenne zróżnicowanie gęstości zaludnienia w Polsce • wymienia główne przyczyny migracji zagranicznych w Polsce • określa kierunki napływu imigrantów do Polski • podaje najważniejsze cechy migracji wewnętrznych w Polsce • charakteryzuje mniejszości narodowe i grupy etniczne w Polsce • podaje przyczyny bezrobocia w Polsce • porównuje wielkość bezrobocia w Polsce i innych krajach europejskich na podstawie danych statystycznych • wymienia typy zespołów miejskich w Polsce i podaje ich przykłady 	<p>naturalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przyczyny zróżnicowania przyrostu naturalnego w Europie i w Polsce • omawia czynniki wpływające na liczbę urodzeń w Polsce • porównuje udział poszczególnych grup wiekowych ludności w Polsce na podstawie danych statystycznych • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia Polski • opisuje na podstawie mapy cechy rozmieszczenia ludności w Polsce <ul style="list-style-type: none"> • opisuje skutki migracji zagranicznych w Polsce • porównuje przyrost rzeczywisty ludności w Polsce i w wybranych państwach Europy • omawia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce • porównuje strukturę narodowościową ludności Polski z analogicznymi strukturami ludności w wybranych państwach europejskich • określa na podstawie danych statystycznych różnicę w strukturze zatrudnienia ludności w poszczególnych województwach • porównuje stopę bezrobocia w wybranych krajach europejskich • analizuje wskaźnik urbanizacji w Polsce i wybranych krajach Europy • analizuje rozmieszczenie oraz wielkość miast w Polsce • charakteryzuje funkcje wybranych miast w Polsce • omawia przyczyny rozwoju miast w Polsce 	<p>statystycznych uwarunkowania przyrostu naturalnego w Polsce na tle Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia strukturę płci i wieku ludności Polski na tle struktur wybranych państw europejskich na podstawie piramidy płci i wieku • omawia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze wpływające na rozmieszczenie ludności w wybranych państwach Europy i Polski <ul style="list-style-type: none"> • oblicza przyrost rzeczywisty i współczynnik przyrostu rzeczywistego Polsce • charakteryzuje skutki migracji wewnętrznych w Polsce • omawia przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce • przedstawia strukturę wyznaniową Polaków na tle innych państw Europy • omawia strukturę zatrudnienia wg działów gospodarki w poszczególnych województwach • omawia pozytywne i negatywne skutki urbanizacji • charakteryzuje przemiany współczesnych miast • omawia problemy mieszkańców dużych miast • analizuje wielkość miast w Polsce i ich rozmieszczenie wg grup wielkościowych • omawia przemiany współczesnych miast 	<p>ujemnych wartości współczynnika przyrostu naturalnego w krajach Europy i Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje konsekwencje starzenia się społeczeństwa europejskiego • analizuje skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Europie i w Polsce • ocenia skutki migracji zagranicznych w Polsce i w Europie • omawia na podstawie dostępnych źródeł problemy mniejszości narodowych w Europie i w Polsce <ul style="list-style-type: none"> • analizuje na podstawie dostępnych źródeł skutki bezrobocia w Polsce • omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany zachodzące w procesie urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej
---	---	--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> •wymienia mniejszości narodowe w Polsce •wskazuje na mapie Polski regiony zamieszkałe przez mniejszości narodowe •wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura zatrudnienia, struktura wykształcenia, bezrobocie, stopa bezrobocia, ludność aktywna zawodowo</i> •odczytuje z danych statystycznych wielkość zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki •odczytuje z mapy zróżnicowanie przestrzenne bezrobocia w Polsce i w Europie •wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji</i> •odczytuje z danych statystycznych wskaźnik urbanizacji w Polsce i w wybranych krajach Europy <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>miasto</i> • wymienia największe miasta i wskazuje je na mapie Polski • wymienia funkcje miast 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnicę między aglomeracją monocentryczną a policentryczną • podaje przyczyny rozwoju największych miast w Polsce • podaje przykłady miast o różnych funkcjach w Polsce 			
--	--	--	--	--

4. Rolnictwo i przemysł Polski

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia funkcje rolnictwa •wymienia warunki przyrodnicze i pozapryrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce •wymienia na podstawie map tematycznych regiony rolnicze w Polsce •wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plon, zbiór</i> •wymienia główne uprawy w Polsce •wskazuje na mapie główne obszary upraw w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje warunki przyrodnicze i pozapryrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce • prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę wielkościową gospodarstw rolnych w Polsce • przedstawia znaczenie gospodarcze głównych upraw w Polsce • prezentuje na podstawie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolnictwo jako sektor gospodarki oraz jego rolę w rozwoju społeczno- - gospodarczym kraju •omawia regiony rolnicze o najkorzystniejszych warunkach do produkcji rolnej w Polsce •przedstawia strukturę użytkowania ziemi w Polsce na tle innych krajów Europy •prezentuje na podstawie danych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia poziom mechanizacji i chemizacji rolnictwa w Polsce •charakteryzuje czynniki wpływające na rozmieszczenie upraw w Polsce •porównuje produkcję roślinną w Polsce na tle produkcji w innych krajach Europy •porównuje produkcję zwierzęcą w Polsce na tle produkcji w innych krajach Europy •omawia rozwój przemysłu w Polsce po II wojnie światowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia korzyści i szanse dla polskiego rolnictwa w Unii Europejskiej •dokonuje na podstawie danych statystycznych analizy zmian pogłowia wybranych zwierząt gospodarskich w Polsce po 2000 r. i wyjaśnia ich przyczyny •przedstawia perspektywy rozwoju gospodarki morskiej w Polsce
--	--	--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>chów, hodowla, pogłowie</i> • wymienia główne zwierzęta hodowlane w Polsce • wskazuje na mapie obszary hodowli zwierząt gospodarskich • dokonuje podziału przemysłu na sekcje i działy • wymienia funkcje przemysłu • wymienia źródła energii • wymienia typy elektrowni • wskazuje na mapie największe elektrownie w Polsce • wymienia największe porty morskie w Polsce i wskazuje je na mapie 	<p>danych statystycznych strukturę upraw</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje rejony warzywnictwa i sadownictwa w Polsce • przedstawia znaczenie gospodarcze produkcji zwierzęcej w Polsce • wymienia czynniki lokalizacji hodowli bydła, trzody chlewnej i drobiu w Polsce • omawia cechy polskiego przemysłu • wymienia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski • lokalizuje na mapie Polski elektrownie ciepłe, wodne i niekonwencjonalne • opisuje wielkość energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych • opisuje na podstawie danych statystycznych wielkość przeładunków w portach morskich Polski 	<p>statystycznych strukturę hodowli w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przemysł jako sektor gospodarki i jego rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju • omawia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia przemysłu w Polsce • prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce na tle wybranych krajów Europy • opisuje na podstawie danych statystycznych strukturę przeładunków w portach morskich Polski • opisuje strukturę połowów ryb w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przyczyny i skutki restrukturyzacji polskiego przemysłu • omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany zachodzące współcześnie w polskiej energetyce • określa na podstawie dostępnych źródeł uwarunkowania rozwoju gospodarki morskiej w Polsce • omawia problemy przemysłu stoczniowego w Polsce 	
--	---	---	---	--

5. Usługi w Polsce

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminu <i>komunikacja</i> • wyróżnia rodzaje transportu w Polsce • wskazuje na mapie Polski porty handlowe, śródlądowe oraz lotnicze • wyróżnia rodzaje łączności • wyjaśnia znaczenie terminów: 	<ul style="list-style-type: none"> • Uczeń: • omawia zróżnicowanie usług w Polsce • omawia rodzaje transportu lądowego w Polsce • omawia na podstawie map tematycznych gęstość dróg kołowych i autostrad w Polsce • omawia na podstawie mapy tematycznej gęstość sieci kolejowej w Polsce • omawia na podstawie danych statystycznych morską flotę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia usługi jako sektor gospodarki oraz ich rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju • charakteryzuje udział poszczególnych rodzajów transportu w przewozach pasażerów i ładunków • omawia ruch pasażerski w portach lotniczych Polski • podaje przyczyny nierównomiernego dostępu do środków łączności na 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania sieci transportowej w Polsce • określa znaczenie transportu w rozwoju gospodarczym Polski • prezentuje na podstawie dostępnych źródeł problemy polskiego transportu wodnego i lotniczego • określa znaczenie łączności w rozwoju gospodarczym Polski • analizuje na podstawie dostępnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia na podstawie dostępnych źródeł poziom rozwoju turystyki zagranicznej w Polsce na tle innych krajów Europy • omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany, jakie zaszły w geograficznych kierunkach wymiany międzynarodowej Polski • podaje przykłady sukcesów polskich firm na arenie międzynarodowej
--	--	---	---	--

<p><i>turystyka, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna</i></p> <ul style="list-style-type: none"> dokonyuje podziału turystyki wymienia i wskazuje na mapie regiony turystyczne Polski wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksport, import, bilans handlu zagranicznego</i> wymienia państwa będące głównymi partnerami handlowymi Polski 	<p>transportową w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia czynniki rozwoju turystyki wymienia i wskazuje na mapie polskie obiekty, znajdujące się na <i>Liście światowego dziedzictwa UNESCO</i> omawia strukturę towarową handlu międzynarodowego 	<p>terenie Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje obiekty znajdujące się na <i>Liście światowego dziedzictwa UNESCO</i> charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski przedstawia przyczyny niskiego salda bilansu handlowego w Polsce 	<p>źródeł wpływy z turystyki w Polsce i w wybranych krajach Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia na podstawie dostępnych źródeł atrakcyjność turystyczną wybranego regionu Polski ocenia znaczenie handlu zagranicznego dla polskiej gospodarki 	
--	--	---	---	--

6. Zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego Polski

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego podaje przyczyny kwaśnych opadów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rodzaje zanieczyszczeń i ich źródła 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wpływ poszczególnych sektorów gospodarki na stan środowiska podaje źródła zanieczyszczeń komunalnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje na podstawie mapy tematycznej stan zanieczyszczeń wód śródlądowych omawia skutki zanieczyszczeń środowiska naturalnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ustala na podstawie dostępnych źródeł, jakie regiony w Polsce cechują się największym zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego
--	--	--	---	---

7. Relacje między elementami środowiska geograficznego

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>powódź, dolina rzeczna, koryto rzeczne, terasa zalewowa, sztuczny zbiornik wodny</i> wymienia przyczyny powodzi w Polsce wymienia główne źródła energii w województwach pomorskim i łódzkim wymienia przyczyny migracji do stref podmiejskich 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje zjawisko powodzi wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Polski obszary zagrożone powodzią wskazuje na mapie Polski rozmieszczenie największych sztucznych zbiorników wodnych podaje przyczyny rozwoju energetyki wiatrowej i słonecznej w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki sprzyjające powodziom w Polsce określa rolę przeciwpowodziową sztucznych zbiorników wyjaśnia wpływ warunków pozaprzyrodniczych na wykorzystanie OZE w województwach pomorskim i łódzkim 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej omawia największe powodzie w Polsce i ich skutki wymienia korzyści płynące z wykorzystania źródeł odnawialnych do produkcji energii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa na wybranych przykładach wpływ wylesiania dorzeczy, regulacji koryt rzecznych, stanu wałów przeciwpowodziowych, zabudowy teras zalewowych i sztucznych zbiorników wodnych na wezbrania oraz występowanie i skutki powodzi w Polsce analizuje na wybranych przykładach
--	---	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> •wymienia przyczyny wyludniania się wsi oddalonych od dużych miast •wymienia podstawowe cechy gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej •wyjaśnia znaczenie terminów: <i>centra logistyczne, spedycja</i> •wymienia główne atrakcje turystyczne wybrzeża Bałtyku i Małopolski 	<p>województwach pomorskim i łódzkim</p> <ul style="list-style-type: none"> •omawia przyczyny migracji do stref podmiejskich •wskazuje na mapie województw podlaskiego i zachodniopomorskiego obszary o dużym wzroście liczby ludności •omawia cechy gospodarki Polski przed 1989 r. i po nim •omawia na podstawie mapy sieć autostrad i dróg ekspresowych •wymienia rodzaje usług, które rozwijają się dzięki wzrostowi ruchu turystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> •omawia na podstawie map tematycznych zmiany liczby ludności w strefach podmiejskich Krakowa i Warszawy •wskazuje na mapie województw podlaskiego i zachodniopomorskiego gminy o dużym spadku liczby ludności •analizuje współczynnik salda migracji na przykładzie województw zachodniopomorskiego i podlaskiego •omawia strukturę zatrudnienia w konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej przed 1989 r. •wymienia główne inwestycje przemysłowe we Wrocławiu i w jego okolicach •wskazuje na mapie tematycznej przykłady miejsc, w których przebieg autostrad i dróg ekspresowych sprzyja powstawaniu centrów logistycznych •wskazuje na mapie położenie głównych atrakcji wybrzeża Bałtyku i Małopolski 	<ul style="list-style-type: none"> •analizuje dane statystyczne dotyczące liczby farm wiatrowych w Łódzkiem i Pomorskiem •omawia wpływ migracji do stref podmiejskich na przekształcenie struktury demograficznej okolic Krakowa i Warszawy •określa zmiany w użytkowaniu i zagospodarowaniu stref podmiejskich na przykładzie Krakowa i Warszawy •wyjaśnia wpływ migracji na strukturę wieku ludności obszarów wiejskich •opisuje zmiany, jakie zaszły w strukturze produkcji po 1989 r. w konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej •omawia rolę transportu morskiego w rozwoju innych działów gospodarki •analizuje dane statystyczne dotyczące ruchu turystycznego nad Morzem Bałtyckim i w Krakowie •określa wpływ walorów przyrodniczych wybrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach 	<p>warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające produkcji energii ze źródeł odnawialnych i nieodnawialnych lub ograniczające tę produkcję oraz określa ich wpływ na rozwój energetyki</p> <ul style="list-style-type: none"> •identyfikuje na wybranych przykładach związki między rozwojem dużych miast a zmianami w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu, stylu zabudowy oraz strukturze demograficznej w strefach podmiejskich •ukazuje na wybranych przykładach wpływ procesów migracyjnych na strukturę wieku i zmiany zaludnienia obszarów wiejskich •wykazuje na podstawie dostępnych źródeł wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1998 r. na zmiany struktury zatrudnienia w wybranych regionach kraju •identyfikuje związki między przebiegiem autostrad a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych oraz centrów logistycznych i handlowych na wybranym obszarze kraju •identyfikuje związki między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych na przykładzie Trójmiasta
---	---	---	---	--

8. Mój region i moja mała ojczyzna

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> •wyjaśnia znaczenie terminu <i>region</i> •wskazuje położenie swojego regionu na mapie ogólnogeograficznej Polski •wymienia i wskazuje na mapie ogólnogeograficznej sąsiednie regiony •wymienia najważniejsze walory 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> •charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych •rozpoznaje skały występujące w regionie miejsca zamieszkania •wyróżnia najważniejsze cechy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> •wyjaśnia uwarunkowania zróżnicowania środowiska przyrodniczego w swoim regionie •analizuje genezę rzeźby powierzchni swojego regionu •prezentuje główne cechy struktury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> •przedstawia w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, wystawy fotograficznej) przyrodnicze i kulturowe walory swojego regionu •analizuje formy współpracy między własnym regionem a partnerskimi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> •podaje przykłady osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego na arenie międzynarodowej •projektuje na podstawie wyszukanych informacji trasę wycieczki krajoznawczej
---	--	--	--	--

<p>przyrodnicze regionu</p> <ul style="list-style-type: none"> •wyjaśnia znaczenie terminu <i>mała ojczyzna</i> •wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Polski, topograficznej lub na planie miasta obszar małej ojczyzny •przedstawia źródła informacji o małej ojczyźnie •wymienia walory środowiska geograficznego małej ojczyzny 	<p>gospodarki regionu na podstawie danych statystycznych i map tematycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> •określa obszar utożsamiany z własną małą ojczyzną jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym •rozpoznaje w terenie obiekty charakterystyczne dla małej ojczyzny i decydujące o jej atrakcyjności 	<p>demograficznej ludności regionu</p> <ul style="list-style-type: none"> •prezentuje główne cechy gospodarki regionu •opisuje walory środowiska geograficznego małej ojczyzny •omawia historię małej ojczyzny na podstawie dostępnych źródeł 	<p>regionami zagranicznymi</p> <ul style="list-style-type: none"> •prezentuje na podstawie informacji wyszukanych w różnych źródłach i w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, wystawy fotograficznej) atrakcyjność osadniczą oraz gospodarczą małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania i rozwoju określonej działalności gospodarczej 	<p>po własnym regionie</p> <ul style="list-style-type: none"> •wykazuje na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu zależności między elementami środowiska geograficznego •planuje wycieczkę po swojej małej ojczyźnie •projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności
---	---	--	---	---